

OP WEG OF IN DE WEG

Terach verliet Ur, de stad van de Chaldeeën, en nam zijn zoon Abram mee. (Genesis 11,31)

Allen die dit zagen, zeiden morrend tegen elkaar: 'Hij is het huis van een zondig mens binnengegaan.' (Lucas 19,7)

Een dichter

Christian Wiman is een Amerikaanse dichter die opgroeide in een verknipt gezin. Hij werd – zoals dat gewoon is in het Diepe Zuiden van Amerika - evangelisch opgevoed, maar door de onveilige situatie thuis met vooral veel geweld, kon het geloof nooit in hem ontluiken. De sfeer thuis stond het in de weg.

Toch werd hij op later leeftijd gelovig. Een aantal zaken hebben daarbij geholpen. Het was de poëzie die een sluimerend religieus gevoel in hem levend hield. Dat sluimerende gevoel werd gewekt toen hij zijn vrouw leerde kennen. Samen besloten ze naar een protestantse kerk te gaan, vergelijkbaar met de onze. De gesprekken met de dominee deden hem goed. Het geloof ging voor hem leven. Het werd een bron van kracht, vooral toen Wiman ernstig ziek werd.

Terach

Aan het eind kom ik terug op Wiman. Maar eerst dit: waarom vertel ik over hem? Omdat bij hem precies het tegenovergestelde plaatsvond van wat in onze verhalen te lezen is. Bij Wiman stond het gezin waaruit hij voortkwam de relatie met God *in* de weg, bij Abram was het andersom. Buitenstaanders hielpen Wiman *op* weg, bij Zacheüs juist niet. We richten de camera eerst op Genesis.

'Dit is de geschiedenis van Terach en zijn nakomelingen.' Terach was de vader van Abram. Hij speelde een cruciale rol in de geloofsweg die Abram zou gaan bewandelen. Het verhaal vertelt hoe Terach op een dag besloot om hun woonplaats Ur te verlaten. Bijbelgeleerden vertellen dat dit past in het beeld van die tijd. Veel mensen trokken weg uit hun woonplaatsen in de verwachting het elders beter te krijgen. Gelukzoekers. Maar het gaat nu hier om: *niet Abram nam het initiatief om Ur te verlaten, het was zijn vader.*

Op weg geholpen

Wat zongen we zo-even ook alweer? 'Uit Oer is hij getogen/ ten antwoord op een stem,/ die riep hem uit den hoge/ op naar Jeruzalem.' Het lied verwoordt een populaire visie: in Ur hoorde Abram de stem van God, die hem riep op weg te gaan. Maar het blijkt helemaal niet de stem van God geweest te zijn! Het was de stem van zijn eigen vader! Die zei op een dag: 'We gaan'.

En ze gingen. Ze kwamen in Charan. Daar bleven ze. Charan – dat is halverwege Ur en het beloofde land. En daar pas hoorde Abram de stem van de Eeuwige. Die zei hem verder te trekken. Maar zijn vader had hem al halverwege gebracht. Abram had het op-weg-zijn om zo te zeggen van huis uit mee gekregen. Terach had zijn zoon al op weg geholpen.

Zacheüs

In het tweede verhaal zie je de omgekeerde beweging. We laten de camera zwenken naar Zacheüs. Nou ja, zo gemakkelijk gaat dat niet, want er staan allemaal mensen in de weg. Eerst letterlijk: er was een menigte mensen op de been die Jezus stond op te wachten. Ze sloten Zacheüs letterlijk buiten. Niet zo vreemd, want de meeste mensen vonden hem maar een min mannetje. Tollenaar was hij. Heuler met de Romeinen.

Om een glimp van Jezus op te vangen, moest hij in een boom klimmen. Daar zag Jezus hem. Daaraan hebben wij het te danken dat we Zacheüs bij name kennen en al die andere mensen niet. Hij springt eruit. Maar het verhaal wil ons vooral laten zien dat hij eruit springt als man met een barst in zijn leven. Te midden van al die mensen die uit sensatiezucht waren gekomen en stonden te joelen alsof Jezus alleen voor hen kwam, is Zacheüs een mens met zwaar hart.

Het zelfbeeld in de weg

De omstanders stonden tussen hem en Jezus in de weg. Maar het gaat om meer dan letterlijk in-de-weg staan. Toen bleek dat Jezus juist Zacheüs uitkoos als gastheer voor een logeerpartij, was het met de populariteit van Jezus gedaan. Logeren bij een verrader? Dat was tegen het zere been! De vlaggen waarmee Jezus in Jericho was ingehaald, werden onmiddellijk gestreken. De mensen waren geschokt.

Maar wat stond de ontmoeting van Zacheüs met Jezus nu precies in de weg? Dit: het zelfbeeld van de omstanders. Zij stonden aan de goede kant van de streep, vonden ze. Met die ander was iets mis. Met Zacheüs. Met Jezus. Ze zagen heel goed de barst bij de ander, maar hadden hun ogen gesloten voor hun eigen schaduwzijden. Het had zoveel beter gekund. Ze hadden Zacheüs op weg kunnen helpen, als zij de barsten in hun eigen leven hadden geteld. Maar hun eigengerechtigheid stond in de weg.

Doopouders

Op weg of in de weg. Ouders kunnen kinderen geen geloof geven. Een kind moet net als Abram op een dag zelf de stem van de Eeuwige gaan vermoeden. Maar ouders kunnen hun kinderen een eind meenemen. God werkt niet altijd rechtstreeks.

Tegen doopouders zei ik altijd: 'De eerste manier waarop God het leven van je kind binnenkomt, is via jou. Als jij het geen liefde en geborgenheid geeft, gaat het een basisvertrouwen missen. Daardoor mist het later ook een antenne voor Gods liefde. Koester je kind. Jij bent de eerste jaren het gezicht van God.'

Halverwege

Je kunt elkaar op weg helpen. Een Terach zijn. Maar wat kun je als ouders je kind ook in de weg staan! Want eerlijk is eerlijk, opvoeders zijn nooit perfect. Je buien. Je drammerigheid. Of een eeuwig zelfbeklag. Het zelfvoldane of juist je slapheid. Je kind ziet je schaduwzijden op den duur scherper dan jijzelf. Vertel mij wat.

Ook een geloofsgemeenschap is bedoeld om mensen op de weg naar God te helpen. Maar ook in een kerk gaat het vaak ook al te menselijk toe. In elke kerk zijn er ook kardinaaltjes die hechten aan verworven posities. In elke geloofsgemeenschap is er soms kinnesinne, breekt het ons soms bij de handen af in onze poging mensen recht te doen. Ooit las ik: de kerk is een proeftuin van Gods Koninkrijk. Mooi gezegd, maar in die proeftuin gaat dan wel veel mis. We blijven steken in Charan of staan elkaar zelf regelrecht in de weg.

Schipperen

Het leven is schipperen. Schipperen tussen grootsheid en povere pogingen. Tussen licht- en schaduwzijden. Tussen: staaltjes van hartelijkheid en morele

nederlagen; van wel willen, maar niet verder kunnen. Dat erkennen, is misschien het beste. Niet te hoog van de toren blazen. Want wat het meest in de weg kan staan, is een ego dat de ogen sluit voor eigen schaduwzijden en nederlagen. Maar ook dit kan in de weg staan: uit angst voor fouten of nederlagen dan maar niets doen. Lekker veilig in Ur blijven.

Terach trok weg. Zijn reikwijdte ging niet verder dan Charan. Het was kennelijk zijn menselijke maat. Maar het was ver genoeg voor Abram om een stem te gaan verstaan. Alsof God zelf hem halverwege tegemoet kwam.

Gebroken

Jezus kwam Zacheüs tegemoet. In hem leerde hij alle omstanders dat zijn gezelschap er één is van gebroken mensen. Geknakt of verwond door het leven. Of gebroken door morele nederlagen. Met verborgen pijn of schaamte of verdriet om alles wat niet was. Breekbare mensen. Verlangend naar heling. Ja, inderdaad meneer Baudet, zoals u zei: een religie van en voor kneusjes en losers. Goed gezien. Maar ook u mag erbij horen. Kijk maar naar Zacheüs. Maar dan óók naar zijn zelfinzicht.

In de weg staan of op weg helpen. Soms gaat het in ons samen. Wie sta jij in de weg? Wie help jij op weg? Misschien sta jij jezelf wel in de weg op weg naar God. Heb je het gevoel van een vlieg die op weg naar het licht van de zon telkens tegen het glas van een raam botst, maar niet weet wat er in de weg staat. Heb dan geduld met jezelf. Het raam kan alleen van de andere kant worden opengezet, Ook jij kunt jezelf alleen maar halverwege brengen. Op hoop van zegen. Maar heb dus ook geduld met anderen.

Een brief

Christian Wiman. Ik begon met hem. Ik eindig met hem. Hij werd op een dag ernstig ziek. Hij dacht niet lang meer te leven. (Christian Wiman leeft nog gelukkig; er bleek een behandeling mogelijk. Maar dat wist hij toen nog niet.) Daarom schreef hij een brief aan zijn toen nog jonge kinderen. Uit die brief de volgende woorden:

‘Lieverds, ik zal van jullie zijn, zelfs als ik niet meer bij jullie ben. [...] Het leven scheurt ons uit elkaar, maar door deze wonden kan, als we ze hebben verzorgd, liefde in ons binnentreden. Het kan de liefde zijn voor iemand die je verloren hebt.

Het kan de liefde zijn van je eigen geest voor het zelf waarvan je bij tijd en wijle denkt dat je het haat. Hoe het je ook vergaat, in al deze dingen [...] brandt de niet aflatende liefde van God. Maar als je merkt dat je niet in God kunt geloven, word dan niet ongerust. Niemand kan zeggen welke namen of vormen God aanneemt, of de intensiteit peilen van het ongeloof dat we wellicht nodig hebben om onze ziel wakker te maken.'

Ontroerende woorden. Vooral die ene zin: *'Maar als je merkt dat je niet in God kunt geloven, word dan niet ongerust. Niemand kan zeggen welke namen of vormen God aanneemt'*.

Misschien is dat wel de hoogste vorm van elkaar op weg helpen: de ander niet voor de voeten lopen met jouw geloof. Het gaat om liefde.

